

Nemzeti Társalkodó

Május 26dik napján 1835.

Gondolatok az emberek nemesítésiről.

(v é g z e t).

A' tökélesedés ezen főpontjára vezető utunkba nagy könnyebbségünkre vagy akadályunkra lehetnek közönséges nevelő intézeteink. A' legrégebb nemzeteknél a' menyire csak a' historia vissza emlékezik, az Egyiptomiaknál, Görögöknél, Rómaiaknál 's így le egész a' mi időnkig mindenütt látjuk a' köz boldogságra 's világosságra törekedő szellem nyomait 's a' mint azt egy nemzet bővebb mértékben bírta mint a' másik, azon idomban állott a' másik feletti felsőbbsege is. Ezen közvilágosságra ébresztő lélek hálá az égnek, mi nállunk is mintegy villám az éjjeli sötéttségen keresztül meg megcsillámlott 's nekünk nemesítésünkre 's követésünkre sok szép intézeteit 's példáit hagyta, 's ha már még eleink megtörték nekünk az útat, menyivel könnyebben haladhatunk a' cél felé; csak munkások legyünk, bár mi kevéssel, de közönségesen segítsük a' jó czélt elő, semmi se bajos, óriási lépésekkel ha-

ladunk-elő. Közönséges nevelői intézeteink a' hazának csak nem minden mivelés alatt lévő tudományos intézeteire oly munkás kezeket adnak, melyek intézeteinknek 's nemzetünknek valóságos díszire 's becsületire szolgálnak, úgy annyira hogy könnyen meggyőződhetünk arról, hogy ha mi is azon környülmények közt születünk vala, melyek közt az angol 's francia nemzetek, mi se lennénk nálloknál alább valók.

De a' hogy kísérik a' nap útyját az árnyékok, a' hogy fogják-el a' fellegek annak áldott sugárait a' termékeny földtől 's hosszas ideig a' szegény és terméketlen eszten-dők a' legnagyobb inségre 's pusztulásra juttatnak: fájdalom! így történhetik, ha nem ügyelünk a' mi lelki világosodásunkra szolgáló napunkal, közönséges nevelői intézeteinkel is, 's itten a' menyivel nemesebb a' lélek a' testnél annál nagyobb a' vesztés. A' testi dolgokba a' szűk termést egy két esz-tendő helyre hozza, kipótolja, de ha a' lelki világba van a' terméketlenség több egy más után következő generatiok és századok siratják. Közönséges nevelői intézeteinkbe most is sok olyan nemes lelkü és szép ké-születü férjfiaink vannak, kiknek fáradha-tatlan igyekezetek 's szélesen kiterjedő ös-méretek után a' szülék 's haza csak örömet 's gyönyörüséget várhatnak 's arathatnak. Áldás hazánk ilyen munkás polgáraitra, 's tisztelet majd midőn nem lesznek többé az ök hamvakra. De valjuk-meg más felől, hogy

olyanok is vannak 's hovátovább többen szaporodnak, kiknek vagy készültek, vagy hajlandóságok, vagy talán egyik sincs-meg; 's mégis valami ön haszonérzésből közönséges tanítói cathedránkba béülttetnek. Az ilyenek nem tanítók hanem csak kinzók, az ilyenek nem hogy lobogó fákját tartanának 's élesztenék a' tudományok mezején ifiaink előtt, hanem még kioltják 's tévelgyésbe vezérlik. Nem tanítanak, hanem a' letzkét arasszal mérik, innen származik annak utána hogy ifiaink közvizsgálata idején a' tanító tanítványaival együtt egyformán pirul 's jól-lehet mint valami színjátékosoknak nekik is sűgőjok vagyon, még se mehetnek semmire, 's ez így megyen fájdalom! sok részbe, mindegyik vallásos felekezeteinknél. De kérдем: a' mely földet nem ügyibe, nem a' maga idejébe szántanak, rosz magot vetnek belé, vagy talán egészen vetetlen marad, lehetne aratást utána várni? Az említett tanítók tanítói óráikat elmúlatják, mikor megjelennek nem lelket hanem csak betűt tanítanak, hallgatóikkal nem hogy megszerettetének 's megkedveltetének azt a' mit tanítanak, de sőt elidegenitik tőle; sokszor megtörténik, hogy a' szegény szűlék, hogy gyermekeik tanulásoktól el ne maradjanak, béküldik drága várasokra, ott tartják nagy költséggel azon reménységből, hogy fiaik ott a' tudományok mezején izzadoznak, 's magokat tökéletesítik, 's hát a' tanító még késő időig

nem tart letzkéket, az ifiak azonba, nem mondom mind egyik mert vannak választottak is, az ifiak mondom, hogy az időt megöljék, rossz társaságokba pénzeket vagyonekat elpazérolják, sőt egészségeket is, a' mi annál vérzőbb, hogy sokszor jövendőbeli generatiojokat is az által mind testi mind lelki tekintetbe tehetetlenekké, nyomorékokká teszik, melynél, ha van bűn, 's a' bűnnek büntető pokla, nagyobb bűn nem lehet, 's minő rémitő poklot várhatnak azok kik lágy melegségekkel az ifuságot az emberi nem fejledező csiráját el nem foglalják, egész valójába 's nem ragadják a' lelki és testi tökéletesítés terve felé? vagy csupa kenyér kereseti tudományokkal azon nemes helynek, melyre emeltettek-meg nem felelhetvén, egész indolentiával nézik, hogy miként kap a' serdülő ifuság csömört azon tudománytól, mely mint az édes anya méhében el nem készült gyümölcs, a' tanító szájából előre meghalva születik a' világra, ő maga mégis a' helyett hogy hivatalát felmondaná, a' státus kipotolhatatlan kárára, 's a' jövendő emberi generatio romlására tovább is megmarad a' tökélesedés utjába gántsnak.

Itt nem kételkedem lesznek, kik azt mondják, hogy ezen rajzolatba talán túlságra léptem, részemről tapasztalásból tudom 's tapasztalásból írom mind ezeket, hogy pedig minden említés nélkül nem hagytam, következik az emberek egyenkénti ál-

lások 's elrendeltetések előttem fontos vagy nem éppen annyira fontos képzetiből. Előttem tudnillik többegy nevelőnek tisztemintegy tanátsosnak legfényesebb széke. Amaz századokra számít épületibe e' pedigalig esztendőkre, amaz egyedül viszi hivatalát, e' pedig többekkel együtt, amaz ha hibázik nincs ki helyre hozza többé, ezek közül ha valamelyik hibázik a' többi helyre hozhatja. Ugyan azért midőn nevelőket 's tanítókat választunk, azokat ugyan megszemeljük, caractere legyen állandó mint a' rendithetetlen köszikla, társalkodása nyájas és vonzó, hogy midőn szemünkbe akad mintegy kívánjunk vele kezét fogni, tudománya, azon merőbe, melynek mivelésire hivattatik gazdag és oly kimerithetetlen, hogy tanítványait nem csak íráshoz ragaszkodva, hanem élő nyelven világosítsa, 's azon tudomány iránt szenvedélyes részvételt ébreszsen, kötelességibe legyen pontos, mert csak úgy szoktathatja az ifúságot a' maga akkori 's későbbi tisztibe is jó rendhez, tudományos cursussát alkalmaztassa az ifúság tehetségihez ne pedig ennek gyenge erejít amaznak tömögihez, mert így a' lélek nem foghatván fel a' dolgot emésztetlen marad, csömört 's örökös undorodást kapnak az Isten képit ékesítő tudományok iránt; itten mindennek főelyül kellene venni ezen régiek most is igen helyes megjegyzését: non multa sed multum.

Csak így 's ilyen módon remélhetjük,

sőt akarom mondani kívánhatjuk mind szülőknek mind nevelőknek örömeit szaporítani 's a' haza közboldogságát megalapítani 's nevelni. Mert a' hazának boldogsága 's legdrágább kincse nem az ő hideg érteibe 's nem is nómad csoportaiba, hanem magasra emelkedett, kimivelt 's kicsinasult lelkű fiaiba van, ilyeneket pedig teremteni nem kocka vetéssel, hanem csak az édes anyáknak fáradhatatlan szorgalmak, édes atyáknak állandó igyekezetek, nevelőknek 's tanítóknak bölcs példa adások 's világosítások által lehet. Ezen három személyek öszvehangzó munkásságából csak egyik maradjon-ki, már feleség az előállandó teremtés, együtt pedig formálják az Istenséghez közelítő képeket, melyek a' Pantheonok tereméit ékesítik.

Igen is csak így, 's nem másképpen reménylhetjük, hogy valahára az erkölcsi meleg napok felettünk is feltetszenek, a' hosszú téli éjszakák 's rövid napok alatt zsibbasztó álmokra fagyot erkölcsi lényünk felébred 's mint a' minő zavaros és sáros patakokba szalad-le tavaással hazánk bérceiről a' hó, éppen olyan motskos folyamokkal fognak századunk motskai magas helyekről a' semmiségre visszaroanni.

De itt mintha hallanám szóllani köztanítóinkat, hogy ha hivatalok oly fontos, hogy hazánk legdrágább kintsei vannak reájok bizva, miért vannak ők mégis annyira megvetve 's minden köztiszteltetésektől megfosztva? ha azt akarjuk, hogy ők is öröm

tele kedvel 's vonszódással telyesítsék kötelességeket, tőlek se tagadjuk-meg azon érdem rendeket, tisztelet jegyeket, melyek közülök sokakat méltóbban ékesíthetnének mint hazánk némely hőseit 's tanátsossait; ennél nincs is valami helyesebb kívánság. Akarmely czivilizált országba az ifjuság tanítóit, kik magokat érdemesítették, tiszteleti nevezetekre, ordokra, 's több ily nemű érdem jegyekre méltánylják, 's kevésbé lehet csudálkozni, hogy itt nállunk hol a' tudományok isteni eredetek 's mindenek felettségek sokaktól hosszú esztendőök sorától elesmértetik 's mégis azoknak mivelői 's ápolói, a' közönséges tanítók iránt oly kevés köztisztelettel vagyunk, ugy annyira, hogy némely, ha lehetséges lenne, még azon kicsiny fényektől is megfosztaná, melyet az irigység se tagadhat 's nem vehet-el tőlek. Ha tehát az értelmi súly kibontói 's kifejtői, 's ezen megbecsülhetetlen kincs nevelői ily fontos szerepet jádzanak egy polgári társaság boldogsága megalapításába, ne vonjunk-el az öök megbecsültetésekből semmit; de sőt a' lehetőségig igyekezzünk magasztalásokon, mert ez által a' mellett, hogy öök is hivatalokat főróbb részvétellel tekinteni ébresztjük, még másokat is, kiket a' sors mosolygóbb körülmények közt állított ezen élet pálya futására, felserkentünk tanítói 's nevelői tudományos vers futásra; már pedig, meg kell jegyezni, hogy mentől szélesebb concurrentia nyittatik valamely hivatal elnyerésire, annál

érdemesebb személy nyeri-el azt, 's ha valahová megkivántatik a' széles concurrentia a' tanítói székekre nézve éppen ki nem maradható. Közli egy hazafi.

N a u p l i a.

Nauplia várossa, melyet másként *Napoli di Romanianak* neveztek eddig, a' törökök pedig *Anaplinak* hívtak, és a' görögök most *Nauplionnak* vagy *Naupliának* neveznek, egy tenger öbölre nyuló meredek, kilenczszázláb magosságu hegynek aljában fekszik. Azon keskeny föld közt, mely a' hegy sziklás oldala és a' tenger közt nyulik-el, *Nauplia* várossa fekvésével egészen és úgy elfoglalja hogy egyik részről is már tovább nem terjedhet. Eppen ezen megszorított helyzete miatt alkalmatlan arra hogy Görögország fővárossa legyen; pedig kezdetben erre vala határozva, és a' múlt 1834dik évig az is vala.— *Nauplia* nagyon jól meg van erősítve 's minden felől sánczokkal kerítve, a' melyeken a' most is fennálló szárnyas oroszlányok a' venetiaiaktól lett származását nyilván bizonyítják. Ámbár magában a' város nem legjobb épületekkel bővölködik is, mind e' mellett e' legjobban épült város egész *Moreaban*, melynek fő kikötő helyéül szolgál. A' számos mocsárok melyek innen egész *Argosig* nyulnak-el, a' várost igen egészségtelenné téstik, de katonai és kereskedési tekintetben ezen

város fekvése hasonlíthatatlan jó. A' város belsője egy nagyobb piácztól kivéve, szoros, szűk és mindég tisztátalan útszákából áll, melyekben az épületek nagyon kiálló emeleteikkel felyülről szinte egymást érik. A' nagyobb kőből épült házakat többnyire mind venecziaiak építették, 's ezeket most köz célokra használják; a' polgári lakházak pedig melyeket nagy részint törökök építettek, 's a' melyek igen sokat különböznek ezeknek Konstanczinápolyban lévő tiszta 's világos lakházaiktól, alólról mind egy pitvarra vagy tornácra nyíllanak, melyet rendszerént istálló helyett használnak 's a' melyből egy nyomorult ingadékony lépcsőzet viszen-fel az épület felső emeletébe. A' városnak a' görögök által történt gyakori ostromlása különösen az 1821ik évben és 1822ik év decemberiben, midőn a' törökök ezt által isadták a' görögöknek, ezen épületeknek nagy részét lerontotta, 's ezeknek helyén most vagy csupa pusztá omladékok hevernek, vagy apró áruló boltok állanak, melyekben bort, meleg italokat, fegyvereket 's több másféle portékákat árulnak. Egyetlenegy török *mosche* karcsu vékony tornyával, 's kevés ép-ségben megmaradt kutak bizonyítják még ma is, az ezen városban volt hosszas török uralkodást. — Most már miután Görögország királyának lakásául *Athéné* rendeltetett, *Nauplia* csak mint tengeri város és erősség lesz nevezetes. Népeisége most mintegy hat ezer lélekből áll, de időnként lakói száma

két ennyire is felnevekedik. A' kikötője nagyon derék, és a' tenger öbölből a' város és környéke nagyon gazdag és festői kinézéssel bír. A' város előtt az eleven mozgásban lévő kikötő, háta megett a' síkság és Argos erős vára, Taygetus bérceinek örökös hóval borított csúpjai, a' méltóságos nagyságu szikla massák és oldalfélt Palamidi erősege, mind ezt öszvevéve nagyon bájoló tekintetet mutat. A' magas szikla csucson felemelkedett Palamidi vára a' városnak legfőbb erősege, mely az egész város felett uralkodik. A' kőszirt meredeksége melyen e' vár nyugszik, ezt megvívhatatlanná teszi, a' minthogy az 1822ik évben is ezt csak éhség által lehetett megvenni. Ezen erős várhétszáz husz lábbal áll felyebb a' tenger színénél, 's a' városból oda, a' szikla oldalban vésett lépcsőkön lehet feljutni; háromszáz lábbal lejjebb a' várost egy kőszikla töltés veszi körül, melyre a' venecziaiak hajdan régi vulkáni kő massából több erősegeket építettek, melyek még ma is fennállanak. — Más erősség az úgy nevezett Szt. Theodor vára, mely a' kikötőben egy sziget forma sziklára épült 's az egész kikötőt oltalmazza. Az alsó erősségben melyet Arbanitikanak neveznek vannak az ágyuk felállitva nyilásokkal a' tenger öböl felé forditva. Ezen kívül a' várost körül kerítő sánczokon 's kőfalakon háromszáz ágyuk vannak kitéve, 's a' város őrizetére mintegy három ezer ember áll készen. Az erősség hasonló a' Gibraltár

erősségéhez. Ivó vizet *Nauplia Kanathus* híres forrásból kap, mely Palamidi vára alól foly-ki, de ostrom idején ennek használatától a' város elvágattathatik. — A' város egy püspöknek, egy polgári és büntető törvényszéknek lakhelye; van benne egy könyv nyomtató intézet, és a' köztanító 's nevelő iskolák jól vannak elrendelve. Idegeneknek is egy néhány évek óta elegendő alkalmosságok vagy commoditások van a' városban, mert vannak több vendéglő és kávé házak 's néhány billiard szobák is. A' lakósoknak főbb gyönyörűségek, estvéként a' piacon és az elővárosokban való sétálás, és a' vendég 's kávé házak látogatása. — A' város piaczat Argos térsége minden nemű gyümölcsökkel és veteményekkel gazdagon ellátja, de a' hus igen rosz. Az új mívelésben lévő föld mindenütt balsam füvel, köményel, 's más hasonló növényekkel van bé növe; néhány festeni való szép czipressusok is emelkednek fel a' város felett. *Nauplia* kereskedése most hanyatlani kezdett, de most is számos parti hajók viszik a' bort, gabonát, olajat, viasszat, spongyát, mézet és gyapotot minden felé. Hajó építésre *Nauplia* fekvése nem alkalmas, mivel a' nyugoti szél a' tenger öblöt oly erőssen éri hogy a' hajók rendszerént estvefelé vasmacskáikat felszedni kénytelenek. — A' régi *Nauplia* még a' trójai háboru előtt, Krisztus születése előtt mintegy 1200 esztendőkkel épült 's az argivusoknak nevezetes tengeri kikötőjök volt. *Pausa-*

nias már csak omladékaiban tanálta. A' venecziaiak ezt elfoglalták 1460ban, a' törököknek 1495ben által adni kéntelenítették, 1586ban újra vissza foglalták, míg 1714ben áruulás által esmét elvesztették, és ezután ez a' moreai basa lakhelye volt mind addig míg a' basa később lakhelyéül *Tripoliczát* választá, ezután pedig az argosi Beynek engedelmeskedett. Az 1822dik évben decemberben ezt a' görögök ostrom által megvették, 1825ben *Ibrahim* basa megtámadta és ostromolta de hasztalanul, 1826ban az igazgatás lakhelyévé lett. 's később Görögország praesidensének *Kapodistriásnak* lakó városává, a' hol végre megölettetett. *Otto* király ide 1855-ban januarius 21kén szállott-ki. — *Nauplia* három mérföldnyire fekszik *Argostól*, hová a' part hosszában, a' siktéren keresztül elég jó út viszen, *Epidaurusba* és onnan *Aeginaba* 's *Athenébe* igen jól készült rakott útvezet, melyet *Kapodistriás* praesidens készítettet. —

Erős lelkü követ.

Justum et tenacem propositi virum — — —

Horat.

II. Károly angol királynak erőssen megromlott uralkodása alatt, *Marvel András* egy volt a' legderekabb népszószollók, és egy azon emberek közül, kik a' magok idejebéli egyenes lelkiségü bátorságot az el-

nyomástól megörzik, és így dicső hirneveiket az utobb világ előtt állandósítják. — Károly gyakran beléhúzta őtet a' maga privat társaságába, olyan czéllal, hogy a' vele való egyet értést megnyerje, de a' király édesgetései oly kevésbé tudták az ő egyenes lelkiségét megvesztegetni a' milyen kevésbé tudta ministereinek is erőszakossága az ő elhatározottságát tántorgásra bírni. — A' király az ilyen ellentálláshoz oly kevésbé volt hozzá szokva, hogy egy estve *Darby* lorddal olyan eszközökről beszélgetne, melyek által egy ilyen embert, a' ki minden kísérő próbákon felyül látszék, megnyerni lehessen. — Egy könnyü próba tételt határozta, melynél fogva a' kiucstárnokmester parancsot kapott, hogy következő napon *Marvell*hez mennyen. — A' tárnok bizonyosnak tartá az ő oda küldetésének kivánt következésit. — Felkereste tehát a' követnek (*Marvell*nek) lakhelyét egy kisdud szobát, a' harmadik emeletben megnyitja sebessen az ajtót, és *Marvell*t igen komolyan találá valami közirományok készítettével foglalatoskodva. — Egy ily véletlen látogatás igen különösnek tetszván, ezt mondá a' bemenőnek: úgy hiszem Mylord, hogy az útat elhibáztá! — Éppen nem; — midön *Marvell* urat feltaláltam; felele amaz; ezután kinyilatkoztatá, hogy a' király az ő érdemeit tekintve, őtet küldötte hozzá annak megkérdezése végett, hogy mivel szolgálhatna néki. — Nincs a' király hatalmában nekem szolgálni — fe-

lele *Marvell* igen elevenen. — Én láttam az udvarokat — monda *Marvell* — és esmerem az ők modjaikat — a' fejedelem mindenkor azt véli; hogy azok szavazataikra, kikhez kegyelmet mutatya, bátran számíthat. — *Darby* lord erősítette, hogy a' király neki csupán érdemei iránti belső meggyőződésből akarja adni azon hivatalt, mely hozzá leginkább illenék. — Erre *Marvell* ilyen szép szókkal felelt: én ezen ajánlást becsülettel el nem fogadhatom. — Mert ha azt cselekedném: ekkor egy háládatlan lennék, midőn a' király akaratja ellen szavaznék, — vagy pedig egy áruló a' honom ellen, ha a' koronának igaztalan szabályait pártolnám. — Minden, a' mit a' királytól kérek, oda határozódik, hogy méltóztatna meggondolni azt hogy én a' nékem ajánlott kegyelmet el nem fogadván, sokkal többet teszek az ő részére és hasznára, mintha elfogadnám. — A' tárnok a' sürgetésig ment, kényszerítvén őtet, hogy legalább 1000 font sterlinget fogadjon-el, míg jobban megfontolhatná, mi felelhetne-meg legjobban az ő kinézéseinek. — Megvetette *Marvell* a' pénzt is éppen úgy. mint a' hivatalt, ámbár olyan helyhezetbe vala, hogy csak hamar a' tárnok elbúcsúzása után örvendve kellett venni azt, hogy egy barátjától egy pár aranynak költsönözését megnyerhette. —

Marvell élte végéig parlamenti tagnak maradt. — Az ő küldői, az ő halála után, pénzt gyűjtöttek a' végre, hogy neki *Kins-*

ton Hull nevű városban emlék-jelt állítsanak, melynek felírása az ő érdemeinek tisztelő elészámlálását foglalja magában; — és azon legnagyobb dicséretet, melyek egy embernek, és polgárnak tétethetnek; végre azon bizonyítvánnyal koronázza, hogy ő egy valódi és igaz honfi volt. —

K. J:

Abdallah, vagy a' hirtelen válasz.

Abdallah, a' *Hassán* fia, a' ki a' nagy vezér előtt, szinte mint Mahomet előtt, a' földig legörbedett, egy gazdag hivatalért esedezék nálla, melyet már amaz egy *Seras*-kiernek, rokonsági és barátsági érdeknél fogva, elszánt és határozott vala. — Meghalgatta őtet a' nagy vezér, 's töstént kimondá neki: *Nem!* — Megköszöné *Abdallah*. — Mi? hát kérésed megtagadtatik: még is megköszönöd? — *Abdallah* ismét térdre esvén, így felele: a' te kegyelmed rendkívül való, mert tovább függenem nem kell, midőn nyomban megtagadod kérésemet. —

Erre a' tárgyra mondja Seneca: „*Nihil aeque amarum, quam diu pendere. — Aequiore quidam animo ferunt praecidi spem suam, quam trahi. — Plerisque autem hoc vitium est: ambitione prava differendi promissa, ne minor sit rogantium turba. Quales regiae potentiae ministri sunt, quos de-*

lectat superbiae suae longum spectaculum; minusque se judicant posse, nisi diu multumque singulis, quid possint, ostenderint. Nihil confestim, nihil semel faciunt. — Injuriae illorum praecipites, lenta beneficia sunt. — Seneca Lib. 2. de Beneficiis. c. 5. — az az: Semmi sincs oly keserü, mint sokáig függeni. — Némelyek egyenesebb lélekkel szenvedik, ha az ők reménységek ketté vágattatik, mintha huzattatik. Legtöbbeknek pedig ez a' hibájok, hogy valami gonosz nagyra-vágyásból halasztják az ígéreteket, ne hogy kisebb legyen a' kérők serge. — Ilyenek a' királyi hatalomnak szolgálói, a' kik gyönyörködnek az ők kevélységeknek hosszasan nézőjátékában: és úgy ítélnék, hogy kevesebbet tehetnek, ha sokáig és hosszasan nem mutogathatják mindeneknek külön külön azt, hogy mit tehetnek. — Semmit nyomban, semmit egyszerre nem csinálnak. — Ezeknek bosszúi hirtelenkedők: — jótéteményeik lassúk.

K. J.

K i v á n a t o k.

Egy nagy társaságban melyben több előkelő különböző nemű személyek valának jelen, a' beszéd a' különféle kívánságokra került és a' társaságban minden ember elmondá maga kívánatait, 's midőn végre a' sor Chamfortra jött és tőle is hasonlólag azt kérdezék: *hát uraságod mit ohajt leginkább.* — „*En, felele ő, gonosz embereknek tehetetlen gyengeséget, és a' bolondoknak halgatni tudást ohajtanék.*“ —